

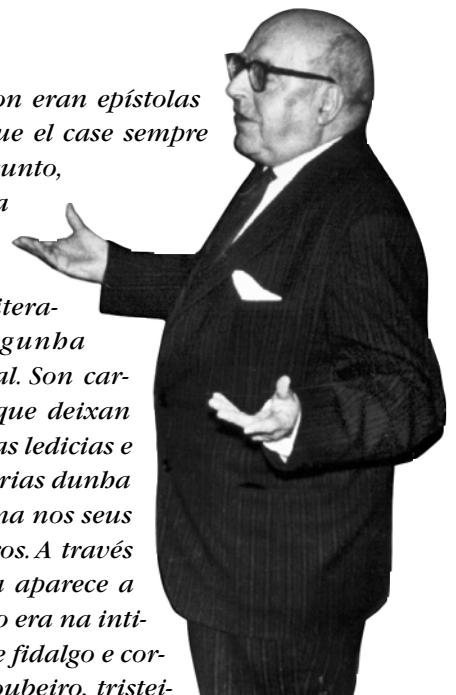

LITERATURA EPISTOLAR DE D. RAMÓN OTERO PEDRAYO (II)

CARTAS DE DON RAMÓN OTERO PEDRAYO A DON CARLOS BALIÑAS FERNÁNDEZ

Nos derradeiros anos da súa vida, Don Ramón e máis eu escribímonos con frecuencia. Don Ramón, xa xubilado, residía en Ourense ou Trasalba. A primeira carta é de 1964 e a derradeira de 1975. Teño vaga memoria de que houbo algunha máis que se extraviou entre os meus papeis. En total son 23 as que conservo. Agradezo aos directivos da revista Raigame a iniciativa de as publicar, deixándolles a decisión de publicalas todas ou de escolmar as que consideren de maior interés. Unha correspondencia non se acaba de entender de todo se non se coñecen as cartas do outro corresponsal. Das miñas cartas ou non fixen copia ou non conservo máis ca a copia dunha: se cadra consérvanse no arquivo onde estean os papeis del. En todo caso, carecería de interés publicalas. A falta delas pódena suplir unhas notas de contextualización das de Don Ramón.

Estas cartas non eran epístolas literarias, anque el case sempre adornaba o asunto, mesmo se era vulgar e convencional, con algún toque literario e máis algunha alusión cultural. Son cartas personáis que deixan transparentar as ledicias e tamén as angurias dunha persona anciana nos seus anos derradeiros. A través desta manchea aparece a persoa tal como era na intimidade: sempre fidalgo e cortés, nunca rexoubeiro, tristei-

ro ás veces, doirido pola enfermidade da súa dona. As dúas derradeiras cartas son para me recomendar a alumnos (eu estaba daquela presidindo en Ourense un tribunal de Reválida de Bache-relato), mesmo ao “noivo da súa criada”. “Vd sabe o valor, case de pedra preciosa, dunha boa criada”, engadía non sin humor.

E agora, unhas advertencias para mellor comprender estas cartas.

1) Con cada carta van unhas noticias sobre o motivo e contexto.

2) Sorprenderá se cadra que o léxico de Don Ramón conteña tantas vacilacións, castelanismos, etc. Nunca foi el un escritor con criterios lingüísticos e ortográficos e daquela aínda a Editorial Galaxia estaba consolidando aquelas normas ortográficas máis practicadas que enunciadas que lle deron á nosa lingua por primeira vez unifor-

midade. Respetei a literalidade do texto.

3) Dada a caligrafía de Don Ramón non excluío que algunha palabra pode ter sido mal transcrita por min. A ortografía de Otero Pedrayo era moi peculiar. Por exemplo, escribía igual a letra erre (r) que a letra ese (s). Por non saber esto, hai quen comete erros de bulto ao transcribir verbas súas. Para máis, nos derradeiros anos falláballe o pulso. Por eso ás veces presento entre paréntesis outra posible lectura.

4) As abreviaturas “b. ss. pp.”, boxe en desuso, significan: “bico os seus pes” (sempre referido ás donas).

5) Para evitar repeticións, omitirei o nome do destinatario e tamén o lugar de destino, a menos que sexa outro que Santiago.

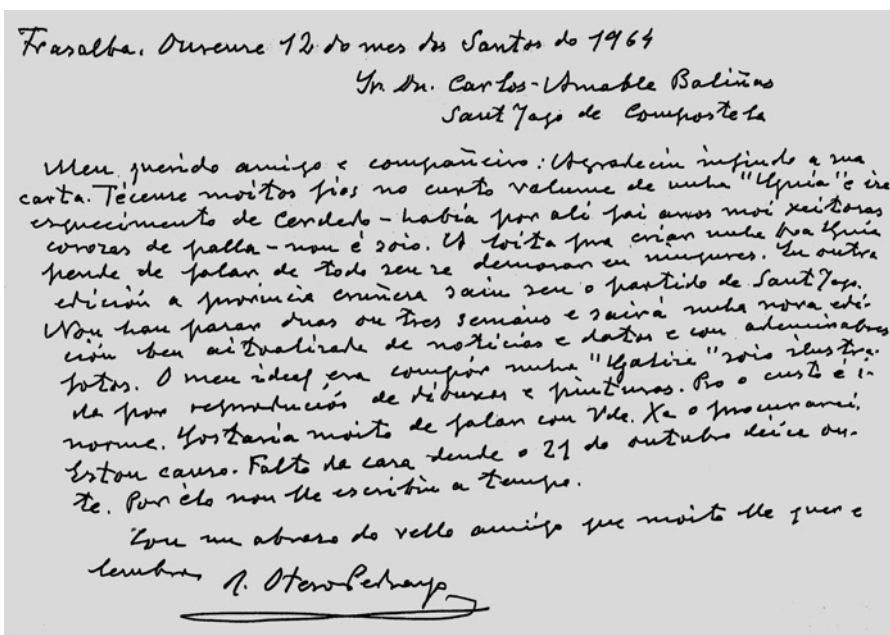
C. B. F.

1. Tema: sobre unha falta na súa Guia de Galicia. Eu escribíralle queixándome de que na páxina na que se mencionan os concellos do Partido Xudicial da Estrada faltaba Cerdedo, que é o meu municipio.

Trasalba, Ourense 12 do mes de Santos do 1964

Meu querido amigo e compañeiro: Agradecín infindo a súa carta. Técese moitos fios no curto volume de unha “Guia” e ise esquecemento de Cerdedo -había por alí hai anos moi xeitosas corozas de palla- non é soio. A loita para criar unha boa Guia pende de falar de todo sen se demorar en ningures. En outra edición a provincia cruñesa saíu sen o partido de Sant Yago. Non han pasar dúas ou tres semaás e sairá unha nova edición ben aactualizada de noticias e datos e con admirables fotos. O meu ideal era compor unha “Galicia” soio ilustrada por reproducións de dibuxos e pinturas. Pro o custo é enorme. Gostaría moito de falar con Vde. Xa o procurarei. Estou canso. Falto da casa desde o 21 de outubro deica onte. Por elo non lle escribín a tempo.

Con un abrazo do vello amigo que moito lle quer e lembra.

2. Tema: felicitación por ter ganano eu a praza de Profesor Adxunto de Filosofía na Universidade de Santiago.

Trasalba, Ourense, 18 da castañeira do 1966
 Sr. Sr. Amable Balañas Fernández
 Sant Xago de Compostela

Meu querido e lembrado amigo:
 Unha forte e verdadeira aperta. Ningunha nova podería ser máis do meu interno gozo e alegría. Sei que un espírito galego mozo moderno vai traballar nas cadeiras da vella e sempre amada Universidade nosa. E todas as lampadas da ialma se acenden en min con novos óleos.

Dende este recanto de Terra vai, leda e espranzada a noraboa da vello amigo de sempre

Ramón Otero Pedrayo

Trasalba, Ourense, 15 da castañeira de 1966

Meu querido e lembrado amigo:
 Unha forte e verdadeira aperta. Ningunha nova podería ser máis do meu interno gozo e alegría. Sei que un espírito galego mozo moderno vai traballar nas cadeiras da vella e sempre amada Universidade nosa. E todas as lampadas da ialma se acenden en min con novos óleos.

Dende este recanto da Terra vai, leda e espranzada, a noraboa do vello amigo de sempre

Contexto. Entre os meus papeis, está a copia da miña resposta. “Santiago, 18 da castañeira de 1966. Sr. D. Ramón Otero Pedrayo. Trasalba (Ourense). Moitas gracias, querido Don Ramón, polas súas verbas tan agarimosas. O fahbico olímpico que vostede levou tan alto, non se apagou no chan. Outros seguimos, inda que de lonxe, polos vieiros que vostede iluminou. Tu duca, tu signore, tu magistro (SIC). Asemade que me libere deste tormento, dantesco tamén, das oposicións a Cátedra, quero escribir algo encol da Terra. E vostede ¿qué libro nos vai dar estiano como regalo de Reis? Non se esqueza, así e todo, daquela selección retrospectiva de artigos miudos, que tantas veces -en nome de tantos lectores- lle teño pedido. Un respetuoso saudo. Balañas. S/c República de El Salvador, 18, 6. Santiago. (Xa daquela andaba eu coa teima de editar escritos esgotados, dispersos e descoñecidos de Don Ramón).

3. Contexto: un xornal de Santiago publicara que non sei onde deran noticia da súa morte e que o suplemento do Espasa dábaos por morto. Para que non o impresionara noticia tan pouco gasalleira, eu comuniquéillo nunha carta bromeando. Contéstame tamén con humor

Ourense 5 de febreiro 1967

Meu querido e lembrado amigo: Estaba esta mañá ás once e tres cuartos repóndome cun biscoito mollado en viño branco do val de Verin -pois os anos moitos e os traballos non poucos precisan de reparos- cando chegou, reexpedida de Trasalba, a súa agasalleira carta. Xa fai tempo que hai espectadores sobre a miña morte. Un amigo que tén o suplemento do Espasa mirouno a pedido meu e soio encontrou unha nota biográfica verdadeira. Debe haber un suplemento do Espasa grande e outro do Espasa pequeno. Eu poucas veces miro os xornales da Cruña. Agradézolle moito a informa-

Ourense 5 de febreiro 1967
 Sr. Sr. Carlos U. Balañas Fernández
 Sant Xago de Compostela

Meu querido e lembrado amigo: Estaba esta mañá a once e tres cuartos repóndome cun biscoito mollado en viño branco do Val de Verin -pois os anos moitos e os traballos non poucos precisan de reparos- cando chegou, reexpedida de Trasalba a ma agasalleira carta. Xa fai tempo que hai espectadores sobre a miña morte. Un amigo que tén o suplemento do Espasa mirouno a pedido meu e soio encontrou unha nota biográfica verdadeira. Debe haber un suplemento do Espasa grande e outro do Espasa pequeno. Eu poucas veces miro os xornales da Cruña. Agradézolle moito a información. Xerais considerada máis grande idade quideron abiantas unha miña o fahdel. Si deus axudar fallarame un pouco menos dos tres meses para entricipar os 80. O grande batido dos timbales na sin-

ción. Quezáis considerada miña grande idade quixeran adiantar unha miga o fadal. Si Deus axudar fállanme un pouco menos dos trece meses para enteirar os 80. O grande bater dos timbales na sinfonía. Non sofro de doenza coñecida. Mais asegún dicía Pedro Simón Abril, traducindo una frase latina: “la vejez es en si harta enfermedad”.

Eu paso moito tempo na aldea. Nestora, cando medran os días, xa bulo por algún viaxe curto. Sempre o primeiro a Compostela. Terei a regalía de falar con Vde. Ditoso ano -xa vai embora máis dun mes- con saúde, paz e bon traballo. Sempre vello e agradecido amigo con apertas.

4. Tema: a cidade de Barcelona

Contexto: Resposta a unha carta miña comunicándolle que eu fora nomeado Profesor Agregado Numérico da Universidade de Barcelona a partir do 1 de outubro de 1967. Daquela e por un ano ou dous substituírse a Oposición directa a cátedras de Universidade por Oposición a Profesor Agregado. O Profesor Agregado pasaba a catedrático sin nova oposición se quedaba vacante unha cátedra.

Ourense 2 dos Santos, 1967 (dirixida a Barcelona)

Meu querido e lembrado amigo: Unha aperta e meu meirande agradecimento pola súa carta. E datada do 12 do derradeiro mes e soio hoxe correspondida. Dispense moito. Houbo traballos, priguizas e viaxes. Distes tres días en Mondoñedo co gallo de uns Xogos Frorais en lembranza de Noriega Varela, moi cerne e bon amigo de moitos anos en Trasalba e despois. Mondoñedo: tartas barrocas, cónegos humanistas, fina cortesía: XVIII. Estase ben en Barcelona onde totalas rúas desembocan en lagos (?) de prazas. E seu inquérito ten de ser ben recompensado. Os catalás teñen sofrido moito. Seu espírito municipal é podente e alteiroso. As xentes saben de abondo de administración e na boa burguesía -en Compostela houbo e morreu (?) coido que non ten morto unha pequena burguesía comercial semellante- nácenlle os dentes ó rapaz e morre o home vello no amore e sentido tenro e grave da súa lingua occitánica.

As verbas de Vde. alédanme e confirmanme. Cando en Palencia falei con Alvaro Ruibal viña canso de Santander, tristeiro por non recibir cartas dos amigos. Eu gar-

do as cartas de amigos. Cando me determiñare a arraxalas con método, han enteirare un arquivo de lume e cinza, mais sempre, sempre, cinza quente. Si pra o agromar das carballeiras xa eu cos oitenta a turrar de min, vellas raíces nos pes do camiñante, vou a Barcelona, falaremos de vagar. ¡Que Deus aloumee os fidalgos vieiros de Vde! Sempre vello amigo con fondas apertas

Ourense 2 dos Santos, 1967

Sr. Dn. Carlos U. Balleas
Barcelona

Meu querido e lembrado amigo: Unha aperta e meu meirande agradecimento pola súa carta e datada do 12 do derradeiro mes e soio hoxe correspondida. Dispense moito. Houbo traballos, priguizas e viaxes. Distes tres días en Mondoñedo co gallo de uns Xogos Frorais en lembranza de Noriega Varela, moi cerne e bon amigo de moitos anos en Trasalba e despois. Mondoñedo: Tartas barrocas, cónegos humanistas, fina cortesía: XVIII. Estase ben en Barcelona onde totalas rúas desembocan en lagos de prazas. E seu inquérito ten de ser ben recompensado. Os catalás teñen sofrido moito. Seu espírito municipal é podente e alteiroso. As xentes saben de abondo de administración e na boa burguesía -en Compostela houbo e morreu coido que non ten morto unha pequena burguesía comercial semellante- nácenlle os dentes ó rapaz e morre o home vello no amore e sentido tenro e grave da súa lingua occitánica. As verbas de Vde. alédanme e confirmanme. Cando en Palencia falei con Alvaro Ruibal viña canso de San-

5. Tema: consideracións sobre o papel da cátedra de Filosofía nunha Universidade.

Contexto: informá-rao de que fora nomeado catedrático de Filosofía da Facultade de Filosofía e Letras de Santiago.

Ourense, 17 de xaneiro, 1970

Meu querido e lembrado amigo: Chegou xa fai abondo de tempo a súa agasalleira carta de nadal e aninovo. Foi acollida con gozo intimo, quentura de agradecimento, pois ¿pode habere para un vello meirande alegría que o saúdo dun mozo? E mais ¿dun xoven mestre como Vd? Agora, perdón, de sutaque ós vellos nos envolven e avencellan priguizas estranas. Houbo riba da miña mesa centos de cartas. E non faltaron traballiños nin viaxes. Mais estou ben seguro do seu perdón. E sei unha historia novelesca do Pedro Madruga, bárbaro e cruel, pro tamén goliardesco, humorista e riseiro. Onte mesmo tiven unha das sadisfaicións máis fondas da miña vida. Foi como viño de remocicamento pra min. Vde. sabe canto amo a Universidade Compostelán. Miña delor ó saber de unha cadeira valeira ou malamente levada é igual á un fermoso albre dos meus eidos ou hourizontes tallado, dunha amada arquitectura esbroadada. Naceume e raioume o sol na cara ó sabelo a Vde. rexindo a cadeira máis importante da Universidade Galega. Semellante a aquila fonte do Paraíso da catedral, unha gromia pros pilingrís, a súa ensiñanza ten de curar moitas sedes e espertare outras. Penso ter a xuventude galega sede de filosofía ou millor de filosofar. ¡Quen me dera voltar a ser noviño, pále-

do, tristeiro, ós 17, como cando o 30 de aril de 1905 cheguei por primeira vez a Santiago! Houbera voado á cátedra de vostede. Maximo a grande emoción súa. Quezais se iniciar coa leución e o exemplo de Vde. un novo tempo na Universidade e súas aradas e semen-

teiras. Penso dar unha volta por isas amadas rúas no febreiro. Conto falare con Vd. Agora hai pexas e impedimentos pros meus viaxes. Vaia miña aberta xubilosa e agradecida. Pois Vde. co seu trunfo deu unha das poucas alegrías consentidas a un vello, o seu amigo de sempre

Ourense 17 de xaneiro, 1970

Sr. D. Amable Baliñas Fernandez
Santiago de Compostela

Meu querido e lembrado amigo: Chegou xa fai abondo de tempo a súa agasalleira carta de Nadal e Aninovo. Foi acollida con gozo intimo, quentura de agradecimento, pois ¿pode habere para un vello meirande alegría que o saúdo dun mozo? E mais ¿dun xoven mestre como Vd? Agora, perdón, de sutaque ós vellos nos envolven e avencellan priguizas estranas. Houbo riba da miña mesa centos de cartas. E non faltaron traballiños nin viaxes. Mais estou ben seguro do seu perdón. E sei unha historia novelesca do Pedro Madruga, bárbaro e cruel, pro tamén goliardesco, humorista e riseiro. Onte mesmo tiven unha das sadisfaicións máis fondas da miña vida. Foi como viño de remocicamento pra min. Vde. sabe canto amo a Universidade Compostelán. Miña delor ó saber de unha cadeira valeira ou malamente levada é igual á un fermoso albre dos meus eidos ou hourizontes tallado, dunha amada arquitectura esbroadada. Naceume e raioume o sol na cara ó sabelo a Vde. rexindo a cadeira máis importante da Universi-

Con memorias e respetos da miña muller e meus para súa esposa, b. ss.pp.

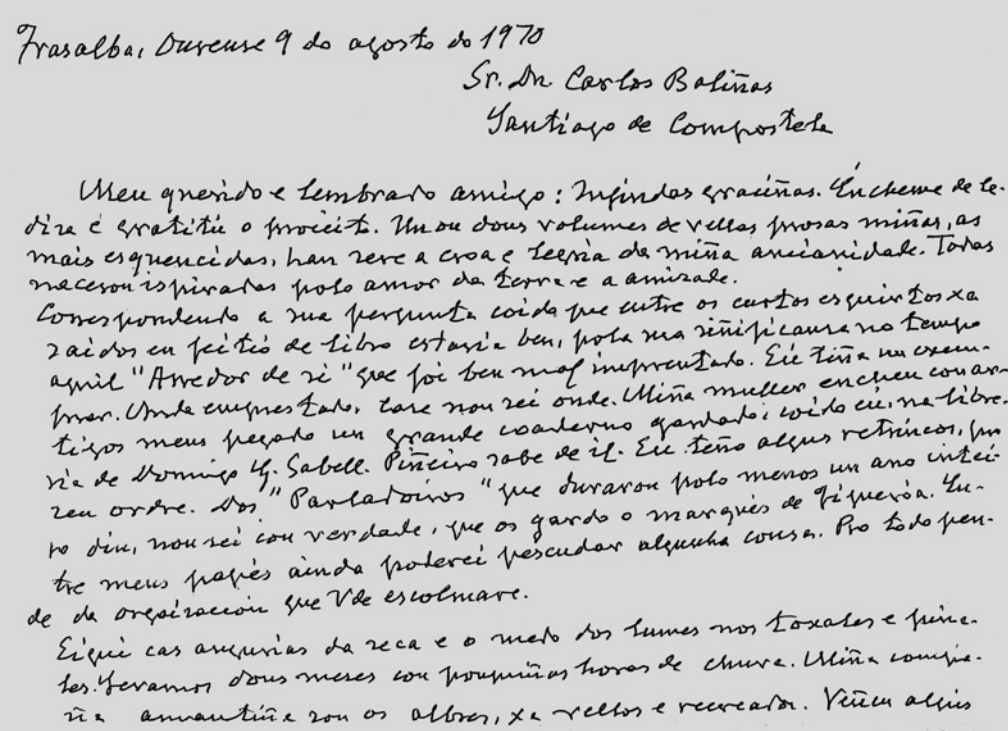

6. Contexto: Proxecto de editar unhas Obras Selectas. A revista NOS, editada en Ourense, comezou a súa andaina o 1920, dirixida por Vicente Risco. Don Enrique Vidal Abascal, catedrático da Universidade de Santiago, pronunciou o discurso de ingreso na Real Academia na sede da Academia na Coruña. O marqués de Figueroa, Don Juan Gil Armada, foi presidente do Patronato Rosalía de Castro e membro relevante da sociedade compostelana.

Trasalba, Ourense 9 de agosto de 1970

Meu querido e lembrado amigo: Infundas graciñas. Encheme de lediza e gratitú o proieuto. Un ou dous volumes de vellas prosas miñas, as más esquencidas, han sere a croa e legría da miña ancianidade. Todas naceron ispiradas polo amor da Terra e a amizade.

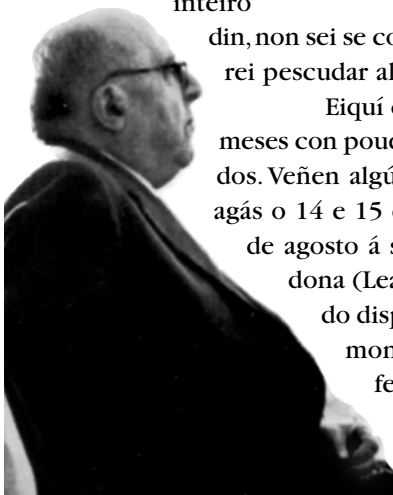
Correspondendo a súa pregunta coido que entre os curtos esquirtos (¿escritos?) xa saídos en feitío de libro estaría ben, pola súa siñificanza no tempo aquel, "Arredor de si" que foi ben mal imprentado. Eu tiña un exemplar. Anda emprestado. Case non sei onde. Miña muller encheu con artigos meus pegado(s) un grande cuaderno gardado, coido eu, na librería de Domingo G. Sabell. Piñeiro sabe de el. Eu teño algúns retrincos, pro sen orde. Dos "Parladoiros" que duraron polo menos un ano

inteiro din, non sei se con verdade, que os garda o marqués de Figueroa. Entre meus papéis aínda poderei pescudar algunha cousa. Pro todo pende da orgaización que Vd. escolmare.

Eiquí cas angurias da seca e o medo dos lumes nos toxales e pinales. Levamos dous meses con pouquiñas horas de chuva. Miña compañía amantiña son os albres, xa vellos e recridos. Veñen algúns amigos. Ogallá o vexa a Vde. por eiquí. Estaremos deica o 28 ou arredor agás o 14 e 15 que vou a Viveiro de pregoeiro das Romaxes da Virxe e San Roquiño. Do 28 de agosto á sobre o 15 ou 18 de setembro paramos en Santander cos familiares da miña dona (Lealtad, 24. Santander). Eiquí o outono acostuma a sere moi belido. Non sei cando disporán o ingreso de Vidal Abascal na Academia. Eu deboo acoller. Il desea a cerimonia en Santiago. Polo 16 de outubro teño o encárrago de principiar con unha conferencia o Curso da Academia de Lexislación da Coruña. Mais interesante e a data do 30 de outubro. 50 anos do 1º numero de "NOS".

Con saúdos a súa dona -b.ss.pp.- e filiños, vai para Vde. a aperta agradecida do seu vello amigo que moito lle quere.

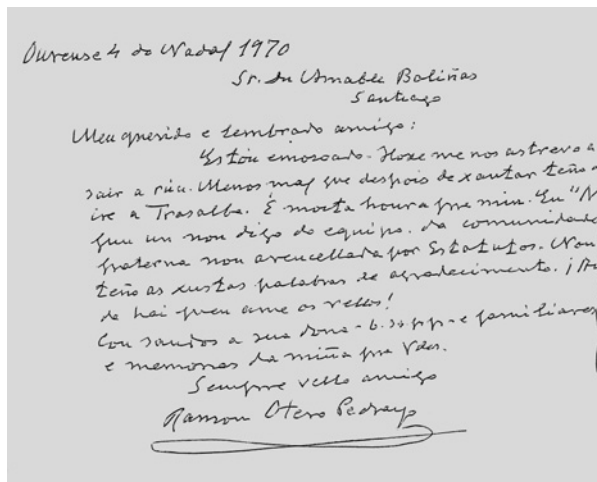
7. Contexto. A sociedade “Amigos da cultura” de Pontevedra organizara un ciclo de conferencias no Casino de Pontevedra sobre a Xeneración Nós con motivo de se cumpriren os cincuenta anos da saída da Revista. Seguramente que foi a primeira vez que se permitiu falar en público da tal Xeneración, xa que para o Réxime do xeneral Franco era tema tabú. Intervimos no ciclo Victoria Armesto, “Xocas”, eu mesmo e o propio Otero Pedrayo. A miña conferencia versou sobre “Galicia antes e despois de Otero Pedrayo” No medio da conferencia miña presentouse un conserxe cun telegrama do propio Otero Pedrayo no que me agradecía a iniciativa e aos asistentes a súa presenza.

Ourense, 4 do nadal 1970

Meu querido e lembrado amigo:

Estou emzoado. Hoxe me non astrevo a sair á rúa. Menos mal que despois de xantar teño de ire a Trasalba. E moita honra pra min. En “NÓS” fun un non digo do equipo, da comunidade fraterna non avencellada por Estatutos. Non teño as xustas palabras de agradecimento. ¡Ainda hai quen ame ós vellos!

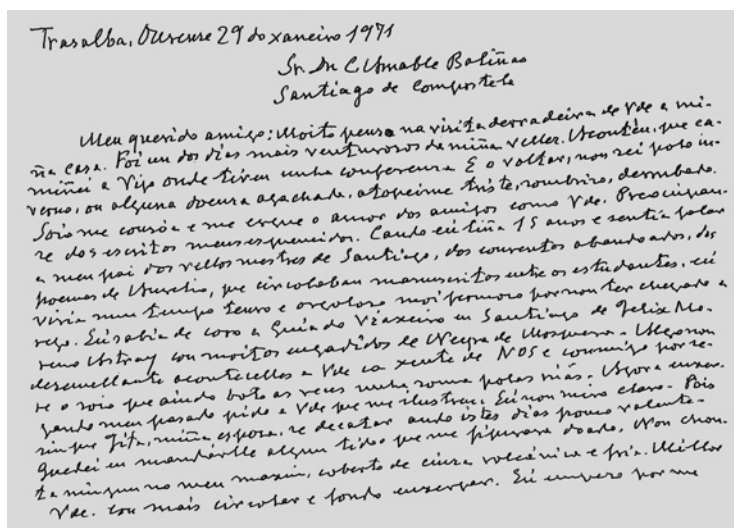
Con saudos á súa dona -b.ss.pp.- e familiares, e memorias da miña para Vdes.

8. Asunto: as Obras Selectas. Na compañía da miña dona, fora a Trasalba para lle expoñer en detalle o proxecto de Obras Selectas. Despois pedíralle títulos para organizar os artigos de Parladoiro.

Trasalba, Ourense 29 do xaneiro 1971

Meu querido amigo: Moito penso na visita derradeira de Vde. á miña casa. Foi un dos días máis venturosos da miña vellez. Aconteceu que camiñei a Vigo onde tiven unha conferencia. E ó voltar, non sei (se) polo inverno ou algunha doenza agachada, atopeime triste, sombrizo, derrubado. Soio me consoa e me ergue o amor dos amigos como Vde. Preocúpanse dos escritos meus esquencidos. Cando eu tiña 15 anos e sentía falar a meu pai dos vellos mestres de Santiago, dos conventos abandonados, dos poemas de Aurelio, que circolaban manuscritos entre os estudantes, eu vivía nun tempo tenro e orguloso moi fermoso por non ter chegado a velo. Eu sabía de coro a Guía do Viaxeiro de Felix Moreno Astray con moitos engadidos de Neyra de Mosquera. Algo non desemellante acontecelle a Vd. ca xente de Nos e connigo por sere o soio que aínda boto ás veces unha soma polas rúas. Agora enxergando meu pasado pido a Vde. que me illustre. Eu non miro claro. Pois sin que Fita, miña esposa, se decatar ando istes días pouco valente. Quede en mandarlle algún tídoo que me figurara doado. Non chouta ningun no meu maxín, coberto de cinza volcánica e fria. Millor Vde. con mais circular e fondo enxer-

gar. Eu empezo por me non lembrar ben do asuntos, non os vivo. Precisaríame mergullarme de novo no meu pasado. Eu estou conforme e agradecido cos rubros que a Vde. se lle ocorran. Si non, hei de agardar a que iste corazón deixe de me anguriar. Iste días soio podoo catalogar libros e iso é o que estou facendo. E algo, non canto noutra situación poidera, no XIX galego.

Perdoe, meu querido amigo. Eu non podoo correspondere sinón co silencio emozoadoo. Estamos eiquí us días, poucos. O 3 xa voltaremos á rúa da Paz. Despois eu, si podoo e teño azos, virei como sempre todas las semáns. Escríbolle na outa noite. Si entreabro un chisco os madeiros brillan moi lonxe luces de Sistanco (¿Lis-tanco?), de Maside, de Cea. Que teña unha boa noite e moitos venturosos días ca súa dona -b.ss.pp.- e filliños. Espero vernos logo. Non pode se demorar moito o ingreso de Enrique Vidal Abascal na Academia e pra a Coruña pásase por as Quintanas. Adeus. Unha grande e calada aperta

9. Tema: noticias sobre materiais para as Obras Selectas e comentarios diversos.

Ourense, 28 de maio 1971

Meu querido e lembrado amigo: Moi ledo ca súa carta. Emocióname o traballo e como se queima pola miña causa. En verdade vánseme descubrire rexións e arquitecturas miñas e das miñas arelanzas das que estou esquecido. Non morrerei illado. Graziñas.

Sí, colleume unha "bronquitis difusa" de ben má caste e perigosa nos meus anos. Mais voume repondo. E xa empezo a orgaizar unha miga os meus traballos.

Eiquí bate nas xentes unha ondada (?) de locura. Quérenme ¡en vida! adicar unha rúa, é pra adoeecer. E por si fora pouco agora chou-ta un crego vello da raia portuguesa propondo unha estauta e ofrecendo 20 mil pesos de primeira aportación.

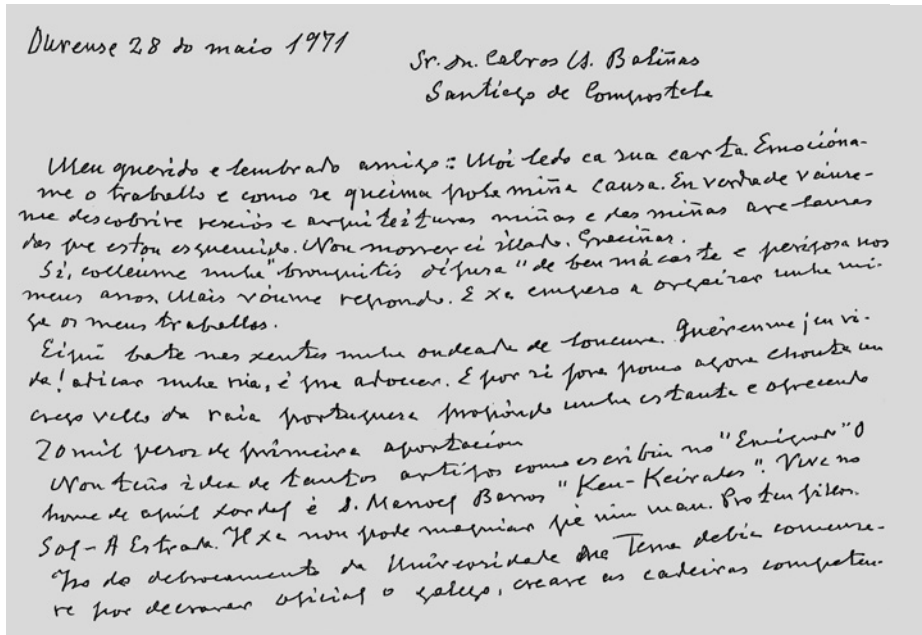
Non teño idea de tantos artigos como escribín no "Emigrante". O home de aquí xornal é D. Manoel Barros "Ken-Keirades". Vive no Sol-A Estrada. Il xa non pode maquiarse nin man. Pro ten fillos.

Iso do debrocamento da Universidade na Terra debía comenar por declarar oficial o galego, creare as cadeiras competentes e pedir que por vergoña se non propoña Lei de Emigración. Ista é un feito ventureiro, non pode ni debe ser ouxeto de Lei. ¿Ou é que pensan ser do íntimo e cerne feitío da Galiza?

As tres penínsuas enxoitas, clásicas do Sul de Europa agora encóllense para lle engrasare os zapatos ás nacións de "Mittel".

Por eiquí segue a inverniá. Non maduran as cereixas nin o centeo.

Ben querido amigo ¡quen me dera botar unha longa latricada con Vde! Saúdo de Fita pra Vdes. e os meus pra a súa dona -b.ss.pp.- e filliños. Sempre seu vello amigo

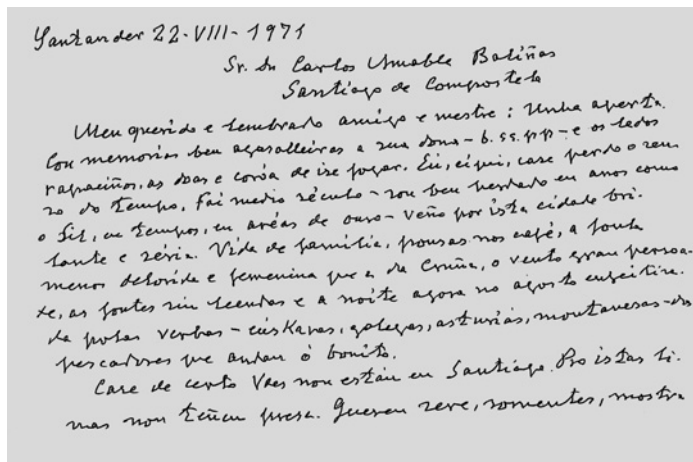

10. Tema: saudos seus desde Santander

Santander 22-VIII-1971

Meu querido e lembrado amigo e mestre: Unha aperta con memorias ben agasalleiras á súa dona -b.ss.pp.- e os ledos rapaciños, as doas e coróa de ise fogar. Eu eiquí case perdo o senso do tempo. Fai medio século -son ben herdado en anos como o Sil, en tempos, en areas de ouro- veño por ista cidade brillante e seria. Vida de familia, pousas no cafe, a foula menos delorida e feminina que a da Coruña, o vento gran persoaxe, as fontes sin leendas e a noite agora no agosto enfetizada polas verbas -euskeras, galegas, asturiás, montanesas- dos pescadores que andan ó bonito.

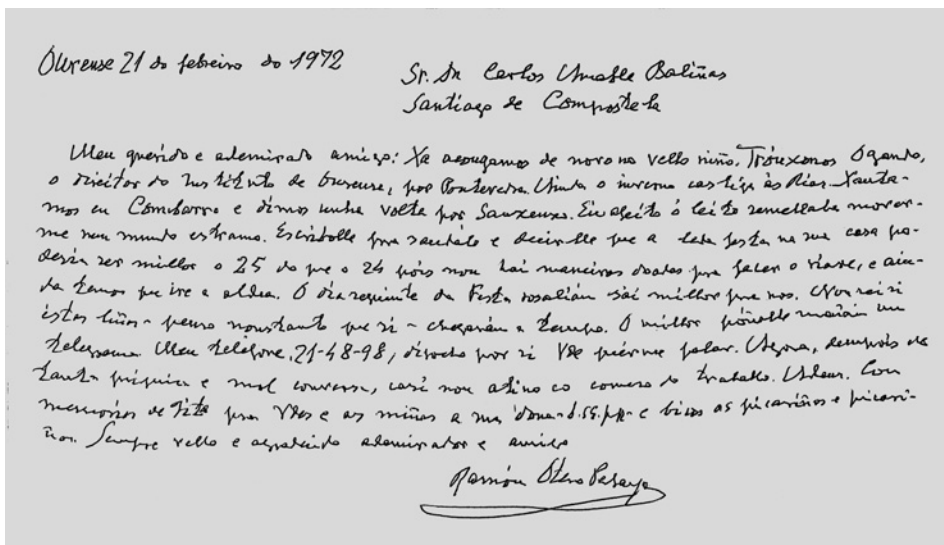
Case de certo Vdes non están en Santiago. Pro istas liñas non teñen presa. Queren sere, somentes, mostra de cómo o recorda e admira seu vello e agradecido amigo

11.

Contexto: Eu invitárao a vir a xantar á nosa casa, supoño que á de Santiago, o día 24 de xaneiro, festa de nacimiento de Rosalía, e el prefire vir ó día seguinte. Don Xulio Francisco Ogando Vazquez foi naqueles anos chófer e cirineo de Don Ramón.

Ourense, 21 de febreiro de 1972

Meu querido e admirado amigo: Xa acougamos de novo no vello niño. Tróuxonos Ogando, o director de Instituto de Ourense, por Pontevedra. Aínda o inverno castiga ás Rias. Xantamos en Combarro e dimos unha volta por Sanxenxo. Eu afeito ó leito semellaba moverme nun mundo estrano. Escríbolle para saudalo e decirlle que a leda festa na súa casa podería ser millor o 25 do que o 24 pois no hai maneiras doadas para facer o viaxe, e aínda temos que ire á aldea. O día seguinte da Festa Rosalían sai millor pra nos. Non sei si estas liñas -penso noustante que sí- chegarán a tempo. O millor póñolle

mañán un telegrama. Meu teléfono 21-48-98, dígollo po si Vde. querme falar. Agora, dempois de tanta priguiza e mol conversa, casi non atino co comezo do traballo. Adeus. Con memorias de Fita pra Vdes. e as miñas á súa dona -b.ss.pp.- e bicos para os picariños e picariñas. Sempre vello e agradecido admirador e amigo.

12. Contexto: Eso da aceda ingratidade e cruel friaxe” alude a que Don Ramón hipotecara o pazo a unha familia de caseiros na confianza de que o cuidarían a el e máis a súa dona de vellos. Unha noite en que el foi buscar á cociña un vaso de agua para a súa dona oelles paliquear na cociña sobre qué farían con eles cando lls entregasen a última entrega e vencesse a hipoteca. O disgusto foi tremendo. Co gallo da súa vinda a Santiago para as festas do Apostol desafogouse connigo. De inmediato informei aos seus amigos de Ourense que toparon unha saída decorosa.

Ourense 3 de agosto 1972

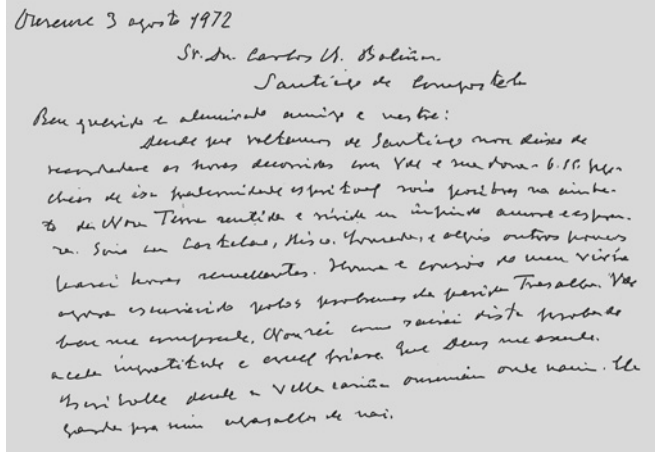
Meu querido e admirado amigo e mestre:

Dende que voltamos de Santiago non deixo de recordare as horas decorridas con Vde. e súa dona —b.ss.pp.— cheas de isa fraternidade espiritual soio posibles na ambiente da Nosa Terra sentida e vivida en infindo amore e espranza. Soio con Castela, Risco, Lousada e algúns outros poucos pasei horas semellantes. Honra e consóo do meu vivir agora oscurecido polos problemas da querida Trasalba. Vde. ben me comprende. Non sei cómo sairei dista proba de aceda ingratidade e cruel friaxe.

Que Deus me axude. Escríbolle desde a vella casiña ourensán onde nacín. Ela garda pra min agasallos de nai.

Con pena e dificultade sigo traballando. Soio o traballo e a lembranza dos bos amigos me consóa. E nistes trances é cando sinto a grandeza e fidalguía do traballo de Vde. millorando miñas obras de outro tempo. Que Deus llo pague.

E por hoxe sen máis, con saídos de Fita para Vde. e os meus pra súa dona e a fermosa constelación de fillos, vai a aperta gradecida do vello amigo de sempre

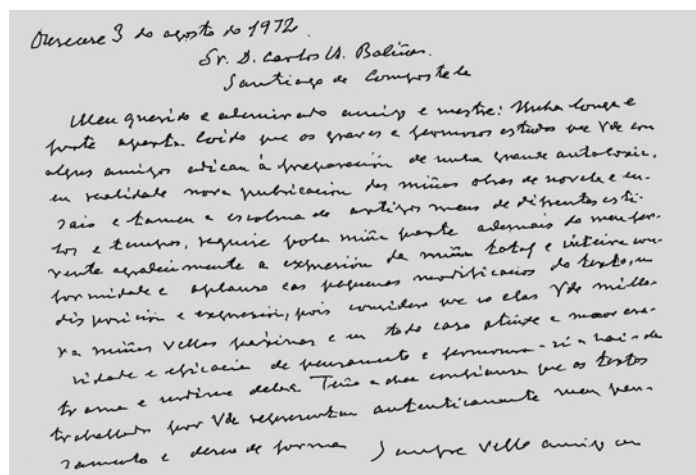

13. Contexto: a carta é da mesma data que a anterior. Parece que eu lle pedira que me confirmara por escrito que el fora consultado e que supervisara o texto da edición.

Ourense 3 de agosto de 1972

Meu querido e admirado amigo e mestre: Unha longa e forte aperta. Coido que os graves e fermosos estudos que Vde. con algúns amigos adican á preparación de unha grande antoloxía en realidade nova publicación das miñas obras de novela e ensaio e tamén á escolma de artigos meus de difrentes estilos e tempos, require pola miña parte ademais do meu fervente agradecimento a expresión da miña total e inteirra conformidade e aplauso cas pequenas modificacións do texto en disposición e expresión, pois considero que co elas Vde. millora

miñas vellas páxinas e en todo caso atinxe a a maor claridade e eficacia de pensamento e fermosura —si a hai— de trama e urdime delas. Teño a chea confianza que os textos traballados por Vde. representan auténticamente meu pensamento e desexo de forma. Sempre vello amigo con apertas fonda

14.
27-X-1972.

Ourense 27-X-1972.
Sr. Dr. Carlos U. Balleiros
Santiago de Compostela

Benquerido amigo moi admirado:
Un abrazo. Pasei por Santiago indo e voltando de Cruña, sempre moi depreza e co espírito moi magoado. Ardendo por chamalo e por conversar con Vde, non me atrevín a trubalo nos seus traballos. Non quería tampouco proiectar a sombra da miña melancolía sobre a fina e xentil alborada do seu espírito.

Ubaís hoxe, xa estou máis esperto, e espranzado. S'écime refreir traballando. Sempre seu. En saudos de Fita e de entramos ben a me dona -b. ss.pp.- e seu fillo. Sempre vello amigo e admirador.

Ramón Otero Pedrayo

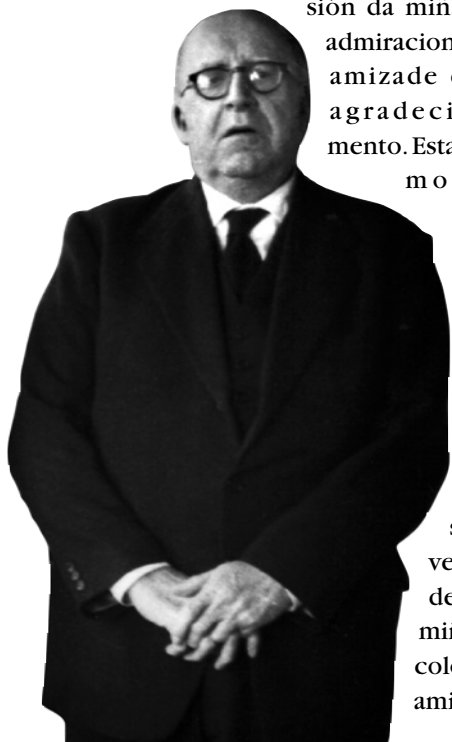
Benquerido amigo moi admirado:
Un abrazo. Pasei por Santiago indo e voltando da Cruña, sempre moi depreza e co espírito moi magoado. Ardendo por chamalo e por conversar con Vde. non me atrevín a trubalo nos seus traballos. Non quería tampouco proiectar a sombra da miña melancolía sobre a fina e xentil alborada do seu espírito.

Mais hoxe, xa estou máis esperto e espranzado. E teimo seguir traballando. Sempre seu con saudos de Fita e de entramos para a súa dona -b. ss.pp.- e seus tenros fillos. Sempre vello amigo e admirador.

15. Contexto. Saúdo desde Santander

Santander, 29-XII-72

Meu querido e lembrado amigo e mestre: Ben logo finda o ano e quixera que dinantes chegara a Vde. a expresión da miña admiración, amizade e agradecimento. Estamos os

Yantander 29-XII-72
Sr. Dr. Carlos U. Balleiros
Santiago de Compostela

Meu querido e lembrado amigo e mestre: Ben logo finda o ano e quixera que dinantes chegara a Vde a expresión da miña admiración, amizade e agradecimento. Estamos os 20 nista riveira ventosa, terra da miña Fita. Nas miñas soedás vexo ise ditoso matrimonio cos amadoa fillos e prego pra que sempre teñan saúde e espranza e que despois de boas horas de Nadal lles chegue porlas avenidas de hortensias e castañeiros dun tempo ditoso o Novo Ano ben agromado de ditas como unha ponla nova de abril. Esta ben en Santiago. Pros novos sai o misterio en totalas figuranzas. E os vellos sabemos ser ela unha das poucas cidades onde hastra o morrer ten de ser agasalleiro. Non embargantes, agora sinto un fondo amore pola miña catedral, imperfecta, de Ourense. Ten pro vello moito da chamada do colo da nai. Con saúdos moi agasalleiros de Fita, sempre vello e agradecido amigo e admirador, con longas e caladas apertas.

Ramón Otero Pedrayo

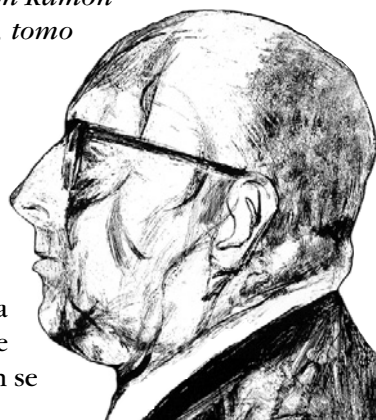
dende o 20 nista riveira ventosa, terra da miña Fita. Nas miñas soedás vexo ise ditoso matrimonio cos amadoa fillos e prego pra que sempre teñan saúde e espranza e que despois de boas horas de Nadal lles chegue porlas avenidas de hortensias e castañeiros dun tempo ditoso o Novo Ano ben agromado de ditas como unha ponla nova de abril. Esta ben en Santiago. Pros novos sai o misterio en totalas figuranzas. E os vellos sabemos ser ela unha das poucas cidades onde hastra o morrer ten de ser agasalleiro. Non embargantes, agora sinto un fondo amore pola miña catedral, imperfecta, de Ourense. Ten pro vello moito da chamada do colo da nai. Con saúdos moi agasalleiros de Fita, sempre vello e agradecido amigo e admirador, con longas e caladas apertas.

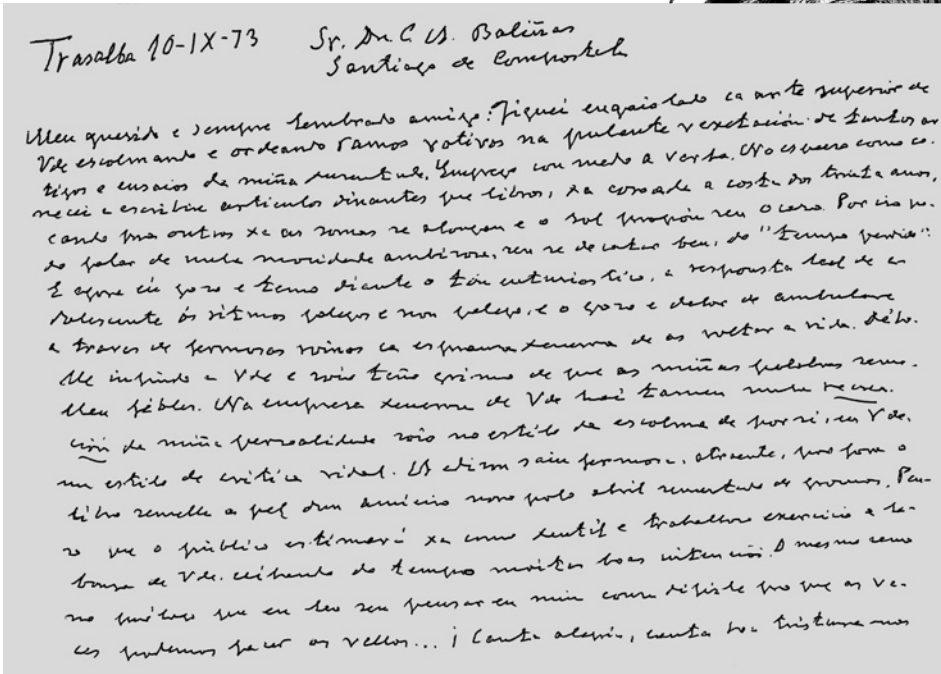
16. Contexto: o día 4 (¿ou o 6?) de agosto celebraron as vodas de ouro Don Ramón e Dona Fita. No acto fôille ofrecido o primeiro exemplar do Parladoiro, tomo primeiro das Obras Selectas que eu preparara baixo a súa dirección.

Trasalba, 10-IX -73

Meu querido e sempre lembrado amigo: Fiquei engaiolado ca arte superior de Vde escolmando e ordeando ramos votivos na pulente vexetación de tantos artigos e ensaios da miña xuventude. Emprego con medo a verba. No esquezo como comecei a escribir artigos dinantes que libros, xa coroada a costa dos trinta anos cando para outros xa as somas se alongan e o sol propón seu ocaso. Por eso podó falar de unha mocidade ambizosa, sen se

decatar ben do “tempo perdido”. E agora eu gozo e temo diante o ton entusiástico, a resposta leal (?) de adolescente ós ritmos galegos e non galegos, e o gozo e delor de ambulare a traves de fermosos ruinas ca esperanza xenerosa de as voltar á vida. Débolle infindo a Vde. e soio teño grimo de que as miñas palabras semellen febles. Na empresa xenerosa de Vde. hai tamen unha recreación da miña personalidade soio no estilo da escolma de por si, en Vde. un estilo de crítica vital. A

edición saíu fermosa, atraente, por fora o liro semella a pel dun amieiro novo polo abril sementado de gromos. Penso que o público estimará xa como xentil e traballoso exercicio a laboura de Vde. ceibando do tempo moitas boas intencións. O mesmo como no prólogo que eu leo sen pensar en min, cousa difícil pero que ás veces podemos facer os vellos...! Canta alegría, canta (...) tristura nos artigos, en algúns deles! Nestora me devolven as mañáns dos anos 22, 23, cando despois de comentar na crase do Instituto o mapa dos Alpes semellaban cheas de preguntas as costas .da paisaxe de Ourense, e o pulo do carácter (?) das Burgas e das rapaciñas novas nos vellos barrios anunciaban primaveras heroicas, as do primeiro galeguismo. Chegaba un libro, chegaba a carta dun amigo, ou a primeira nota de cuco, e todo tiña unha sagra e emozoante siñificanza pro desvelamento da Galiza.

Graciñas pola asistencia de Vde. e a súa dona -b.ss.pp.- á festa dos nosos bodas de ouro. Coido ter sido, agás da nosa recompensa, importante como mostra das “amizadas galegas”.

Xa as falas do outono tenden fios de ouro -nos mirtos, no pomareiro, no souto- pra orgaizar a longa coda dos adeuses. Eiquí estamos en Trasalba. Cecáis pasado mañán vaiamos a Vigo, soio unhas horas pra disfroitar un pouco da Exposición do Libro. Adeus. Ditoso curso e overtura da cadeira. ¡Quen fora estudante pra asistir ó seu curso!

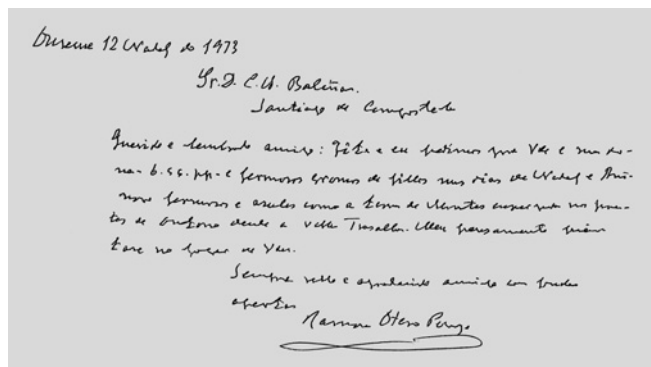
Con saúdos de Fita para Vdes. e os meus á dona e fermosa agromada. Sempre seu con apertas

17. Contexto: felicitación de Nadal. Desde o balcón do pazo de Trasalba vense os montes do oeste da Terra de Ontes, onde eu nacín.

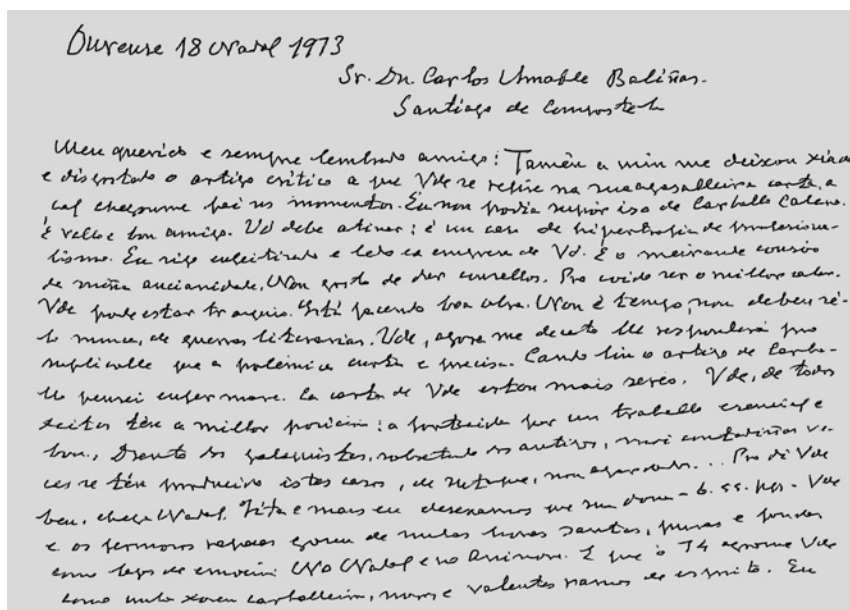
Ourense, 12 nadal de 1973

Querido e lembrado amigo: Fita e eu pedimos pra Vde e súa dona —b.ss.pp.- e fermosos gromos de fillos uns días de Nadal e Aninovo fermosos e azules como a Terra de Montes enxergada nos poentes de outono desde a vella Trasalba. Meu pensamento quéntase no fogar de Vdes. Sempre vello e agradecido amigo con fondas apertas.

18. Contexto: na revista GRIAL Ricardo Carballo Calero fixera na revista GRIAL unha crítica aceda do tomo do Parladoiro, tomo I das Obras Selectas. Noutra carta que non conservo diría que Carballo padecía de “catedritis”. Aquí fala de “hipertrofia de profesionalismo”

Ourense, 18 de nadal 1973

Meu querido e sempre lembrado amigo: Tamén a min me deixou xiado e disgustado o artigo crítico a que Vde. se refire na súa agasalleira carta a cal chegoume fai us momentos. Eu non podía supor iso de Carballo Calero. E vello e bon amigo. Vd. debe atinar: é un caso de hipertrofia de profesionalismo. Eu sigo enfeitizado e ledó ca empresa de Vd. E o meirando consóo de miña ancianidade. Non gosto de dar consellos. Pro coido ser o millor calar. Vde, pode estar tranquiño. Está facendo boa obra. Non é tempo, non debe selo nunca, de

guerras literarias. Vde., agora me decato lle respondera, pro suplicolle que a polémica (sexa) curta Cando lin o artigo de Carballo pensei enfermarse. Ca carta de Vde. estou mais sereo. Vde. de todos xeitos ten a millor posición; a fortificada por un traballo esencial e bon. Drento dos galeguistas, sobretudoo dos antigos, moi contadiñas veces se tén producido estos casos, de sutaque, non agardados. Pro dí Vd. ben, chega Nadal. Fita e mais eu desexamos que súa dona —b.ss.pp.—, Vde e os fermosos rapaces gocen de unhas horas santas, puras e fondas como lagos de emoción. No Nadal e no Aninovo. E que ó 74 agrome Vd., como unha xoven carballleira, novos e valentes ramos de espírito. Eu traballo nun libro de contos e na historia galega dos séculos XVIII e XIX para a Historia comenzada a editar en Bos Aires. E traballo gozoso, con grandes esquemas... ós meus anos. Cando teña algún capídoo feito xa llo mostrarei. Entre os novos ¿a quen vou pedir consello senón a Vde.? Doeume moito o pasamento de D. Xesús Carro como o de Bouza Brey. Carro era unha alma románica. Si teño millor saude e ánemo que nos mais dos meses do 73, o tomo do s. XVIII poidera estar listo para o vran.

Sáudos de Fita pra Vdes. e os meus para a súa dona. Cecais nos vexamos logo, cecais non. Eu case non saio da casa por consello dos médicos. Teño unha bronquitis rouca e lóbrega. Miñas horas de contentamente son as da mañán, no leito, cando escoito a (¿acordo ca?) Prima da Catedral e maxino esquemas de libros e de conversas con Vde. e outros amigos. Esquezamos ises ataques de aristarquismo. Xa me tarda acariñar o II volume. Con apertas caladas e longas do vello amigo de sempre

19. Contexto: O matrimonio pasara por Santiago de ida e volta da Coruña. Primeira mención da enfermidade de Fita.

Ourense 9, domingo de San Xoán, 1974

Ourense 9, domingo, do San Xoán, 1974

Sr. Dr. C. Balboa.

Santiago de Compostela

Meu querido e admirado amigo: A Vde. meu millor amigo, ó que máis debo cecais no mundo, débolle espicare meu silencio no noso, de Fita e meu, derradeiro paso por Santiago. Miña muller diume grande susto ca súa saúde, pro xa o 6 o espallou García Sabell cando chegamos sobre a unha da serán. Logo e na mañán do 7, eu sentínme doído de latexos do corazón e pasei moitas horas no leito do Hotel. Non quixen trubar a paz de Vde. ca doce dona, os engaioladoiros nenos, e o engado dos amados estudos e silenzos. Logo

Meu querido e admirado amigo: Et Vde, meu millor amigo, o que máis debo cecais no mundo, débolle espicare meu silencio no noso, de Fita e meu, derradeiro paso por Santiago. Miña muller diume grande susto ca súa saúde, pro xa o 6 o espallou García Sabell cando chegamos sobre a unha da serán. Logo e na mañán do 7, eu sentínme doído de latexos do corazón e pasei moitas horas no leito do Hotel. Non quixen trubar a paz de Vde, ca doce dona, os engaioladoiros nenos, e o engado dos amados estudos e silenzos. Logo repúxenme e poiden viaxar a Cruña e dar unha conferencia. Vin algú vellos e vellas, roinas para min agasalleiras, da Irmandade da Fala. Sempre pensei en Vde. e na súa laboura. Agora, xa envolvemento na tranquiá farturanza do San Xoán eiquí, e en Trasalba, teño a ilusión de traballar un pouco. Discolpe pois ó vello amigo. Por amizade, non o quixen chamar. Tampouco os vellos temos dereito a impor, nos agasalleiros paisaxes da ventura creadeira, as somas de arroinados alboredos petrucios.

repúxenme e poiden viaxar á Cruña e dar unha conferencia. Vin algú vellos e vellas, roinas para min agasalleiras, da Irmandade da Fala. Sempre pensei en Vde. e na súa laboura. Agora, xa envolvemento na tranquiá farturanza do San Xoán eiquí, e en Trasalba, teño a ilusión de traballar un pouco. Discolpe pois ó vello amigo. Por amizade, non o quixen chamar. Tampouco os vellos temos dereito a impor, nos agasalleiros paisaxes da ventura creadeira, as somas de arroinados alboredos petrucios.

Que Deus lles conceda a Vdes. o máis ledos e ditosos vran. Sempre seu con apertas longas.

20. Contexto: o 13 de xullo celebrárase a festa do cabodano de Rosalía en Padron, que comenzara cunha misa en Iria e a saída falamos. Pero vese que, ao chegar de volta topouse cunha carta miña na que lamentaba non poder ter atendido unha recomendación súa en favor dalgún estudante ou opositor da parroquia de Trasalba. Eu presidira un tribunal en Ourense. Na postdata alude á Terra de Montes, miña bisbarra natal.

Ourense, 14 do mes de Santiago de 1974

Meu millor e sempre lembrado amigo: Apertas. Ainda onte, nista hora pouco mais ou menos falamos un pouco á soma agasalleira da Colexiata de Iria Flavia. Pro pouco falamos. Eu agora sofro de súpetos cansazos. Como sempre, súa carta foi acollida con foguetes ledos polo meu corazón. Non me se xustifique, por Deus. Ben sabe o que acontece cos que semellamos sermos como padroeitos dun lugar ou parroquia, eu de Trasalba. Botan á orgoleza si non atendemos os seus rogos, e chántannos de mil maneiras. Soio me doe o dis-

Ourense 14 do mes de Santiago
do 1974

Sr. Dr. Carlos de Balleiras
Santiago de Compostela

Meu mellor e sempre lembrado amigo: Apertar. Unha
de onte, neste hora pouco mais menos falamos un pouco a
sobre a xeralización de Colexista de Iría Flavia. Pro pouco fal-
mos. Eic agora sobre de nepotes causaron. Como sempre, nun
carta foi acollida con foguetos ledos polo meu corazón. Non
me re sustiño que, por Deus. Ben sabe o que aconteceu con que re-
mellamos némos como padroeiros dun lugar ou parvencis, en
de Traslala. Botan a ordesen si non atendemos os seus negros,
e chátanos de mil maneiras. Soio me dá o respecto que
lle mostraron, e fíxolle que o escriben, pois pensando nil
"Culpa rubet vultum meum" ¡ Et un amigo como Vde

gusto que lle producen, e prégolle que o esqueza, pos pensando nil *culpa rubet vultum meum*. ¡A un amigo como Vde. lle causare unha desazón!

Nista casa vai renacer a calma e alegría de dinantes. Non hai perigo pola saúde de Fita e eu "vouna andando". Voltaremos a Trasalba o 23 de Santiago, e nos primeiros de agosto a Santander por compracere á miña esposa. A min dóeme curzar Castela. Veremos si faguemos o viaxe polas Asturias. N' Ourense non bate o sol como noutros vraus. Hoxe hai fermosas nubes. Ando a traballar en pequenas cousas. Lembranzas de Fita para Vdes. miñas memorias e respe-

tos á súa dona -b.ss.pp.- e tamén de ela, ós preciosos cativiños que han sere cada mes (?) mais ledos gromos. E a aperta do vello amigo e admirador que moito lle quer
Ontanoite durmía como un gran boi ancentral a Terra de Montes.

21. Contexto. Contesta a unha miña carta de felicitación. Presentimentos de morte da súa dona. Morrería o 9 de abril do ano seguinte.

Ourense, 30 nadal 1974

Querido e admirado amigo: Graciñas. Aledáronme moito as súas palabras. Por eiquí lembramos moito ós amigos. A Vdes en particular. Estou tristeiro. Fita non remata de sandar e eu me non aparto de ela. ¡Qué Deus teña piedade diste probe vello! Soio me consoan os amigos e súas cartas e algún pouco traballo que vou desenrolando. Que o 75 sexa ben ditoso pra Vde. súa dona e os amabres filliños. Con saúde, bos traballos e esperanza. De boa gana riolaba (?) como noutrora por isas rúas e quintans. Mais non pode ser.

Ourense 30 Nadal 1974

Sr. Dr. Carlos Unabale Balleiras
Santiago de Compostela

Querido e admirado amigo: Graciñas. Aledáronme moito as súas palabras. Por eiquí lembramos moito ós amigos. A Vdes en particular. Estou tristeiro. Fita non remata de sandar e eu me non aparto de ela. ¡Qué Deus teña piedade diste probe vello! Soio me consoan os amigos e súas cartas, e algún pouco traballo que vou desenrolando.

Que o 75 sexa ben ditoso pra Vde, sua dona e os amabres filliños. Con saúde, bos traballos e esperanza, de boa gana riolaba un pouco como noutrora por isas rúas e quintans, Mais non pode ser. Sempre vello amigo e admirador en nova carta e long aperta,

Ramón Otero Pedroayo

Sempre vello amigo e admirador con unha calada e longa aperta.

22. Contexto: recomendando a un alumno.

Ourense, 1 do mes de Santiago 1975

Meu querido e admirado Baliñas: Unha aperta e un favor. O vello fantasmón... (palabra ilexible ¿carcomido?) de xubilación e velleces, pide un algo de favor polo mozo da súa criada que se vai examinar de reválida. Vd sabe o valor, case de pedra preciosa, dunha boa criada. O rapaz chámase X.X.X., número 52. Figura un bo mocío, ten arelanza (?). O xoven mestre ... (palabra ilexible) e forte que é Vde, saberá dispensar o rogo do vello ramallo mucho e batido de todos os osos (?). Desexo que a dona e os fillos sigan ben niste horroroso (¿luminoso?) vran. Perdoe. Apertas.

Ourense 1 do mes de Santiago 1975
Sr. Dr. Carlos Baliñas.
Ourense
Meu querido e admirado Baliñas! Unha aperta e un favor. O vello fantasmón, conxunto de xubilación e velleces, pide un algo de favor polo mozo da súa criada que se vai examinar de reválida. Vd sabe o valor, case de pedra preciosa, dunha boa criada. O rapaz chámase X.X.X., número 52. Figura un bo mocío, ten arelanza (?). O xoven mestre ... (palabra ilexible) e forte que é Vde, saberá dispensar o rogo do vello ramallo mucho e batido de todos os osos (?). Desexo que a dona e os fillos sigan ben niste horroroso (¿luminoso?) vran. Perdoe. Apertas.
Ramón Otero Pedrayo

23. Contexto: En Rianxo inaugurárase un busto de Castelao e no acto falara Don Ramón, que viaxou no automóvil de Ogando Vazquez. O desexo de falar connigo longamente débese a que daquela o Goberno de Franco concedéralle unha condecoración e Don Ramón negábase a aceptala para non ser infiel ao seu pasado. Para máis recibira unha carta dun mozo que o acusaba de traición aos mortos do galeguismo. A carta fóralle enviada por un xoven profesor do Instituto de Pontevedra, anque el non sabia quen erao autor. O caso foi que Don Ramón declarárase en doméstica folga de fame e falaba de se deixar morrer por inanición. Efectivamente eu íría a Trasalba e convenceríao de non refugar públicamente a condecoración para non desairar aos amigos, se ben coa condición de que o goberno renunciase a lle impoñer en acto público esa medalla. Efectivamente non lle foi imposta e está no poder de Ogando Vazquez. Eu estaba presidindo un tribunal de Reválida do Bachelato en Ourense e Don Ramón facíame unha recomendación.

Trasalba 28 septembro de 1975

Meu querido amigo: Inda onte falamos soio un intre en Rianxo baixo o chover desfeito. Eu estaba moi emozoad e apenas podía atinar cas palabras. Chegueir eiquí moi canso maquiando recordos. Desexo infindo falar con Vde. longamente. E nestora non teño máis remedio —e tamén o fago gostosamnte— que lle recomendar unha examinanda de Reválida de Bachillerato, o num. 266 do Colexio das Carmelitas de Sta. Teresa de Xesús, de Ourense, Sta (señorita) Maria Asunción Vila Dominguez, boa estudante conforme ás miñas informació e filla de unha familia de moi antigo amiga.

Trasalba 28 septiembre de 1975
Sr. Dr. Carlos U. Baliñas
Ourense
Meu querido amigo: Inda onte falamos soio un intre en Rianxo baixo o chover desfeito. Eu estaba moi emozoad e apenas podía atinar cas palabras. Chegueir eiquí moi canso maquiando recordos. Desexo infindo falar con Vde. longamente. E nestora non teño máis remedio —e tamén o fago gostosamente— que lle recomendar unha examinanda de Reválida de Bachillerato, o nº 266 do Colexio das Carmelitas de Sta. Teresa de Xesús, de Ourense, Sta. Uña. Uña Vila Dominguez, boa estudante conforme as miñas informació e filla de unha familia de moi antigo amiga.

Aledareime moito de que a estancia en Ourense lle sea gostosa. Eu disfrutaba moito nos miudoa viaxes por Galiza, pro hoxe vivo as meias afundido na tristura e saudade.

Perdoe moito ó vello amigo e admirador, apertas